

האסטרטגיה של הכוח המזערי

מאמרו של ד"ר שאול שי "הטרילוגיה של המערכות העוקבות" לא מדגיש את העובדה המרכזית: אסטרטגיית "העיצוב מחדש", שבמסגרתה פולש הצד החזק למדינה התומכת בטרור, רק שופכת שמן על גלגלי הטרור. האלטרנטיבה ההגיונית היא להילחם בטרור בלי לנסות להחליף את המשטר של המדינות שתומכות בו

סא"ל (מיל") דני רשף

הנוכחות של כוחות הצד החזק בטרטוריה של הצד החלש.

- **השלב השלישי** – המדיני – נועד לשלב את המשטר החדש שקם בחסות הצד החזק במשפחת העמים כיישות מדינית לגיטימית. עד כה לא הושג השלב הזה בשום מערכה.

ד"ר שאול שי איבחו את חולשתה של אסטרטגיית "העיצוב מחדש", אך מעבר לניתוח של המצב הקיים לא ניסה להסביר מדוע נקט הצד החזק דווקא את האסטרטגיה הזאת ולא הביע את דעתו אם יש חלופה מעשית למלחמה בטרור העולמי במקומות שיש בהם שלטון האוהד את הטרור או אף מסייע לו באופן פעיל.

לפני שאציג אסטרטגיה חלופית למלחמה בטרור אציין שתי הסתייגויות לקביעות המופיעות במאמרו של ד"ר שי. הראשונה: הדוגמה הישראלית המתאימה למודל שמציג שי למלחמה בטרור היא מלחמת לבנון ביוני 1982. המלחמה הזאת הייתה ניסיון לעצב משטר חדש ללבנון כדי להילחם בטרור הפלסטיני (וכדי להשיג מטרות נוספות). במבצע "חומת מגן" (מרס 2003) אומנם הפעילה ישראל את יתרונה הצבאי והטכנולוגי, אבל המבצע התנהל תוך מאמץ לשמור על

המייצב – נועד לייצב את המציאות החדשה שנוצרה בעקבות השלב הראשון. על-פי הניתוח של ד"ר שאול שי עצמו השלב הזה הוא בעייתי מאוד – בראש ובראשונה בגלל קריסת השלטון והמערכות הקיימות. נוצר חלל פוליטי, שאת מקומו תופסת במהירות אנרכיה. הסיבה: גורמי כוח רבים בצד החלש נאבקים ביניהם כדי

מלחמת לבנון הייתה ניסיון לעצב משטר חדש ללבנון כדי להילחם בטרור הפלסטיני וכדי להשיג מטרות נוספות

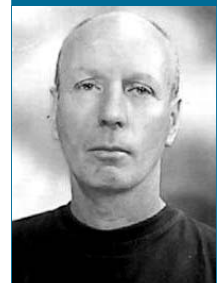
לרשת את השלטון שקרס. במאבק הזה נוצרות בריתות ומתחוללות התפתחויות שאי-אפשר לחזות ולהעריך מראש. המאבק בתוך אוכלוסייה אזרחית, שחלקה הגדול לא היה מעורב כלל בטרור, והאחריות לשלומה שוחקים בהדרגה את הלגיטימציה מבית ומחוץ להמשך המלחמה בטרור באמצעות המשך

במאמרו "הטרילוגיה של המערכות העוקבות" (מערכות 405, פברואר 2006) מתאר ד"ר שאול שי בקווים כלליים את האסטרטגיה שנוקט, לדעתו, הצד החזק והדמוקרטי כאשר רמת הטרור שמפעיל נגדו הצד החלש עוברת את סף ההבלגה. כדי להמחיש את התזה שלו מביא ד"ר שי דוגמאות מהמערכות באפגניסטן, בעיראק, ובצ'צ'ניה וכן את מבצע "חומת מגן" שניהלה ישראל נגד הפלסטינים.

על-פי הניתוח של ד"ר שי נוקט הצד החזק תגובה בת שלושה שלבים, שאותה הוא מכנה "הטרילוגיה של המערכות העוקבות", ושלחן תיקרא "אסטרטגיית העיצוב מחדש":

- **השלב הראשון** – המעצב – נועד לשנות את המציאות הפוליטית שממנה צמח הטרור תוך שימוש ביתרון הכוח הצבאי העצום של החזק. צבאו של הצד החזק מנסה לאכוף משטר אחר ומציאות חדשה על אותן החברות שמתוכן צומח הטרור.
- **השלב השני** –

שירת בעבר בלבנון

האיפול התקשורת המלא על פעילותו של צבא רוסיה והאמצעים הקיצוניים והפראיים שהוא נקט בצ'צ'ניה לא היו יכולים לצאת אל הפועל ולהתקבל בשום מדינה דמוקרטית בעולם הדוגלת בזכויות אדם, בשקיפות ובתקשורת חופשית

מתגבשים בעיראק קדרים של פעילי טרור מנוסים, כך שגם אם תסתיים המלחמה בעיראק, לא יביא הדבר לקץ הטרור משם. מאחר שמטרת הטרור היא לזרוע אנדרלמוסיה, אי־ודאות ופחד ולהתיש את יריביו, הרי שמדיניות "העיצוב מחדש" רק מקילה עליו להגשים את המטרה הזאת – על חשבון המשאבים של הצד החזק הלוחם בטרור.

להלן אציג אסטרטגיה חלופית למלחמה בטרור, שאותה אני מכנה "אסטרטגיית הכוח המזערי". ואלה הם עיקריה של האסטרטגיה הזאת:

- המאבק בטרור הוא ארוך טווח ונמדד במונחים של עשור ומעלה. לכן צריך להצטייד באורך נשימה צבאי, כלכלי ופוליטי.
- יש לשמור – ככל שרק ניתן – על היציבות הפוליטית, החברתית והכלכלית ועל שגרת החיים במדינות התומכות בטרור או שמשלימות עם כך שהוא יוצא משטחן. ללא היציבות

במלחמה פראית ועקובה מדם. המחיר העצום שמשלם הצד החזק על אסטרטגיית "העיצוב מחדש" עלול בסופו של דבר להכריע אותו. למשל, המחיר

ההסתבכויות בצ'צ'ניה, באפגניסטן, בעיראק ובלבנון נבעו בעיקר מניסיון כושל לנצל את הלגיטימציה שיש למלחמה בטרור כדי להשיג מטרות אחרות, שעליהן אין הסכמה

המצטבר – הכלכלי, המוסרי והמדיני (אובדן הלגיטימציה מבית ומחוץ) – שמשלמת ארה"ב על נוכחותה בעיראק עלול להכריע אפילו אותה. ובינתיים

השלד הפוליטי ועל הסביבה המדינית של הפלסטינים. ישראל לא נגררה במקרה הזה למערכה דוגמת זו שמנהלת עתה ארה"ב באפגניסטן ובעיראק.

ההסתייגות השנייה: הקביעה שרוסיה היא מדינה דמוקרטית שנויה במחלוקת. האיפול התקשורת המלא על פעילותו של צבא רוסיה והאמצעים הקיצוניים והפראיים שהוא נקט בצ'צ'ניה לא היו יכולים לצאת אל הפועל ולהתקבל בשום מדינה דמוקרטית בעולם הדוגלת בזכויות אדם, בשקיפות ובתקשורת חופשית.

אסטרטגיה חלופית למלחמה בטרור

ברגע שהצד החזק פותח – במסגרת המאבק בטרור – במערכה שנועדה להחליף משטרים, בהכרח מתרחבת המלחמה והופכת גם למאבק לאומי־תרבותי נגד הכובש הזר. כשמדובר במדינות מוסלמיות, היא הופכת גם למלחמת דת נגד הכופרים. מדובר לרוב

חיילים אמריקנים בעיראק

המחיר העצום שמשלם הצד החזק על אסטרטגיית "העיצוב מחדש" עלול בסופו של דבר להכריע אותו. למשל, המחיר המצטבר - הכלכלי, המוסרי והמדיני (אובדן הלגיטימציה מבית ומחוץ) - שמשלמת ארה"ב על נוכחותה בעיראק עלול להכריע אפילו אותה.

הזאת הופך המאבק בטרור למאבק לאומי-תרבותי-דתי רחב ויקר יותר כפי שהוסבר לעיל.

יש להילחם בטרור באמצעות הפעלת כוח מזערית וממוקדת בשיתוף עם כוחות מקומיים. יישום נכון של האסטרטגיה הזאת מקטין מאוד את ממדי השחיקה של המדינה הלוחמת בטרור ואת ממדי השחיקה הפוליטית של מנהיגי הדמוקרטיה הנלחמת בטרור. במילים אחרות: האסטרטגיה הזאת מאפשרת לקברניטי המדינות הדמוקרטיות, התלויים בדעת הקהל בארצותיהם, לשמור על הלגיטימיות ועל התמיכה בהם ובמלחמה לאורך זמן רב ואולי אפילו להנחיל את מתכונת המאבק למי שמחליף אותם.

האסטרטגיה של הכוח המזערי אינה רעיון תיאורטי, אלא האסטרטגיה שנוקטת ארה"ב במדינות רבות, ובהן פקיסטן, סעודיה, תימן וכוויית, סודן, סומליה, אינדונזיה, ניגריה וצ'אד. במבצע "צדק מוחלט" באפגניסטן (נובמבר 2001) לא נלכדו בכירים באל-קאעידה, אלא נהגים, טבחיים, שומרי ראש ובלדרים של הארגון. אלה לא יכלו לספק מידע משמעותי על תשתית הטרור בעולם. הבכירים והחשובים באמת נלכדו כולם מחוץ לאפגניסטן ועיראק - בעיקר בפקיסטן, אבל גם בארצות אחרות. המידע מהחקירות ושיתוף הפעולה עם השלטונות במדינות האלה הביא לסיכול התארגנויות טרור רבות מאוד במערב. למעשה הצליח שיתוף הפעולה השקט הזה לדכא את אל-קאעידה ולצמצם מאוד את רמת הפעילות שלו. כיום הטרור המוסלמי במערב הוא יותר פרי של יוזמות מקומיות ולא תוצר של רשת חובקת עולם הנמצאת בשליטה מרכזית ממערות אפגניסטן.

המשותף לכל הלחימה המוצלחת הזאת בטרור הוא העובדה שהיא מתבצעת בשיתוף הממשלות המקומיות בתוך המבנה הפוליטי הקיים ובמגבלות האיזונים המקומיים. שיתוף הפעולה הזה מתקיים גם עם שליטים שמעולם לא נבחרו, ושאינם מהם מנהיגים שלטון דיכויי אכזרי נגד תושבי ארצותיהם. סעודיה ופקיסטן, שתי בעלות ברית

חשובות של ארה"ב, אף היו ממיסדות התשתית לתופעה של אל-קאעידה באמצעות חינוך, הסתה ואימונים. "אסטרטגיית הכוח המזערי" היא בעצם המרשם הבדוק ביותר למלחמה בטרור העולמי. היא אינה מכרסמת

המחיר העצום שמשלם הצד החזק על אסטרטגיית "העיצוב מחדש" עלול בסופו של דבר להכריע אותה

בממסדים הפוליטיים של המערב, אינה מהווה סעיף משמעותי בתקציבי המלחמה ולמעשה כמעט שאינה חודרת לתודעה של דעת הקהל, אלא אם מתרחשת תקלה דוגמת זו שגרמה למותם של כפריים חפים מפשע בפקיסטן, או כאשר התפוצצות מסתורית מחסלת בתימן חבורת טרוריסטים או כאשר התקשורת מדווחת בהרחבה על לכידת רב מחבלים בארץ זו או אחרת. אין ספק ששיתוף הפעולה המבצעי-מודיעיני של רוב המדינות המוסלמיות עם המערב נעשה בלב ולב ובאווירה של שוק

מזרחי-תמידי. לרוב המדינות האלה יש מה להסתיר מארה"ב ועל מי להגן - ובהם מבוקשים בכירים במערב. למרות זאת התוצאות מצדיקות את עצמן ועולות לאין ערוך על כל מה שהושג בדרך אחרת במחיר מבהיל.

השאלה המטרידה היא מדוע נקטו המדינות החזקות את אסטרטגיית "העיצוב מחדש" למלחמה בטרור שהיא כה הרסנית מבחינתן, בעוד שברשותן יש אסטרטגיה חלופית המיושמת בהצלחה רבה ובמחיר זול להפליא. התשובה ההגיונית האפשרית היא שלמלחמות האלה היו מטרות נוספות. כשם שלישראל היו מטרות נוספות, סמויות, במלחמת לבנון, כך היו לארה"ב מטרות בעיראק שהן הרבה מעבר למאבק בטרור. הטרור היה התירוץ ולא הסיבה למלחמה. לכן, לדעתי, טעה ד"ר שאול שי כשקבע כי "הטרילוגיה של המערכות העוקבות" היא תגובת הדמוקרטיה החזקות לטרור החלשים. ההסתבכויות בצ'צ'ניה, באפגניסטן, בעיראק ובלבנון נבעו בעיקר מניסיון כושל לנצל את הלגיטימציה שיש למלחמה בטרור כדי להשיג מטרות אחרות, שעליהן אין הסכמה.

